

Modern Türklük Araştırmaları Dergisi

Cilt 4, Sayı 1 (Mart 2007)

Mak. #11, ss. 112-115

Telif Hakkı©Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Tanıtmalar

Karin Schweißgut (2006) *Fremdheitserfahrungen. Untersuchungen zur Prosa türkischer Schriftstellerinnen von 1980 bis 2000*. Mîzân, Band 11, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, XII+259 s. ISBN 3-447-05194-9.

Türklük biliminin özellikle dil ve tarih alanlarının çok geniş bir şekilde araştırıldığı Almanya'da modern Türk edebiyatı ile ilgili araştırmalar da hızla artmaktadır. Son dönemde bu tür araştırmalar, özellikle *Mîzân* adı verilen bir dizi çerçevesinde yayımlanmaktadır¹. Harrassowitz yayınevinin yayımladığı bu dizinin editörlüğünü

¹ Mîzân dizisinde yayımlanan eserlerden bazılarını burada belirtmek faydalı olacaktır: Christiane Barbara Pfeifer, *Heine und der islamische Orient*, Mîzân, Bd. 1, O. Harrassowitz, Wiesbaden, 1990; Ruth Haerkötter, *Mahasin: ein Beispiel für die Osmanische Frauenpresse der Zweiten konstitutionellen Periode*, Mîzân, Bd. 2, O. Harrassowitz, Wiesbaden, 1992, 172 s.; Tatjana Seyppel, *Der Intellektuelle bei Oğuz Atay: dargestellt an dem Roman 'Die Haltlosen'*, Mîzân, Bd. 3, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1991, 135 s.; Rosemarie Peter, *Das Bild des Kindes der ländlichen Türkei im Spiegel ausgewählter Prosa Yaşar Kemal's*, Mîzân, Bd. 4, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1991, 114 s.; Yasemin Karakaşoğlu, *Fünf Stimmen im lautlosen Haus: Geschichte, Zeit und Identität, im türkischen Gegenwartsroman am Beispiel von Sessiz Ev von Orhan Pamuk*, Mîzân, Bd. 5, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 1993, 112 s. vb.; Gabriele Bucher-Dinç, *Die mittlere Wolga im Widerstreit sowjetischer und nationaler Ideologien. Eine Untersuchung anhand autobiographischer und publizistischer Schriften des Wolgatararen Mirsaid Sultan-Galiev*, Mîzân, Bd. 6, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 1997, 141 s.; Börte Sagaster, *"Herren" und "Sklaven", Der Wandel im Weltbild türkischer Literaten in der Spätzeit des Osmanischen Reiches*, Mîzân, Bd. 7, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 1997, 190 s.; Slobodan Ilic, *Hüseyin Lamekani. Ein osmanischer Dichter und Mystiker des 17. Jahrhunderts und sein literarisches Werk*, Mîzân, Bd. 8, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 1998, 216 s.; Mirjam Weber, *Der "wahre Poesie-Orient", Eine Untersuchung zur Orientalismus-Theorie Edward Saids am Beispiel von Goethes "West-östlichem Divan" und der Lyrik Heines*, Mîzân, Bd. 9, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 2001, 131 s.; Claus V. Pedersen, *World View in Pre-Revolutionary Iran. Literary Analysis of Five Iranian Authors in the Context of the History of Ideas*, Mîzân, Bd. 10, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 2002, 221 s.; Reuven Snir, *Religion, Mysticism and Modern Arabic Literature*, Mîzân, Bd. 12, Harrassovitz Verlag, Wiesbaden, 2006, 178 s.

Prof. Dr. Petra K. Kappert² yapmaktaydı. Ancak, dizinin editörlüğü bugün Stephn Guth, Roxane Haag-Higuchi ve Mark Kirchner tarafından yapılmaktadır.

Mîzân dizisinin 11. kitabı Karin Schweißgut tarafından hazırlanmış bulunan **Fremdheitserfahrungen**. *Untersuchungen zur Prosa türkischer Schriftstellerinnen von 1980 bis 2000* adlı eserdir. Bu eserde 1980-2000 yılları arasında Türk edebiyatındaki kadın yazarların eserlerinde görülen yabancı kavramı ve yabancı olma üzerinde durulmuştur.

Yazar, eserinin giriş bölümünde eserde kullanılan metot hakkında bilgi vermiş; yabancı kavramını incelemiş ve yabancı kavramının sosyal ve kültürel boyutu üzerinde durmuştur.

Eserin konu alanı 1980 sonrasını kapsadığı için, eserde Türkiye’de yaşanan siyasî gelişmeler ve siyasî bakış tarzı da eserin içeriğine dâhil edilmiştir. Yazar, bu nedenle Türkiye’de 1980 yılından sonra yaşanan olayları da incelemek zorunda kalmıştır. Yazar eserinin birinci bölümünde 1980 sonrasında Türkiye’de yaşanan siyasî gelişmeler üzerinde durmuştur. Bu bölümde 1980’de yaşanan darbe ve darbenin beraberinde getirdiği askerî rejim geniş bir şekilde incelenmiştir. 1983-1993 yılları arasındaki Turgut Özal yönetimi ve özellikle de 1980 sonrasında yaşanan Kürtçülük ve İslâmcılık akımları eserde geniş şekilde incelenen bölümler olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada yazarın yalnızca sol literatürü kullanmış olması bir eksiklik olmuştur.

Yazarın incelediği eserlerden ilki, İnci Aral’ın yazdığı *Kıran Resimleri*’dir. *Kıran Resimleri*’nde aynı tarlalarda beraber çalışan, yoksul insanların, kanlı düşmana dönüşmeleri anlatılır. Kahramanmaraş olaylarının ortaya çıkışı, insanların nasıl acımasız bir hâle geldikleri anlatılır. Kadın sorununun da işlendiği öyküde, kadınların çektiği acılar ve uğradığı haksızlıklar anlatılarak, kadın sorunu vurgulanmıştır. Schweißgut, öncelikle eserde anlatılan Kahramanmaraş olayları ve Alevi-Sünni ayrımı üzerinde durmuş, daha sonra romandaki kahramanlar hakkında bilgi vererek olayların yaşanışını kendi bakış açısıyla irdelemiştir.

Schweißgut, daha sonra Ayla Kutlu’nun *Can Kuşu* öyküsünü konu etmiştir. Bu öyküde de yine kadın sorunları ve kadınların çektiği acılar üzerinde durulur. Yazarın incelediği eserlerden biri olan *Gece Dersleri*, Latife Tekin’e aittir. Tekin, bu eserinde

² Prof. Dr. Petra K. Kappert, Almanya’da özellikle Osmanlı tarihi ve edebiyatı ile ilgili çalışmaları ile tanınan bir Türkologdur. Onun yayınlarından bazıları şunlardır: *Die osmanische Prinzenresidenz Amasya im 15. und 16. Jahrhundert*, 1976, 234 s.; “Zur Charakteristik osmanischer historisch-narrativer Quellen des 16. Jahrhunderts”, *ZDMG*, Suppl. III, 2, 1977, s. 1204-1209; “Muhibb Efendis Paris-Bericht. Die französische Revolution aus der Sicht eines osmanischen Diplomaten”, *Der Islam*, 55, 1978, s. 93-98; “Der edle Räuber in der engagierten türkischen Literatur: Köroğlu, historischer Rebell und literarischer Held”, *WZKM*, 71, 1979, s. 177-194; “Osmanische Inschriften in Syrien”, *Damaszener Mitteilungen*, 1, 1983, s. 104-109 vb.

1980 öncesinde yaşanan siyasî olayları anlatmak ve kendi yaşamından da kesitler sunmak istemiştir. Anlatıda eskiden solcu bir militan olan anlatıcı, geçmişine duyduğu öfkeyi ve acıyı hem kendi ağzından hem de dönemi birlikte geçirdiği insanların ağzından anlatır. Yoksulluk ve dolayısıyla “sınıf çatışmaları”nın anlatıldığı eserde, kadın sorunu da yine incelenir. Schweißgut da, bu konuları eserinde irdelenmiştir. Bu bağlamda kadın sorunu ile ilgili olarak eserde verilen pasajlar örnek olarak seçilmiştir: “Kadınların erkekleri, erkeklerin kadınları düşman cins olarak benimsedikleri bir ortamda, kendi cinsimin gizli, geleneksel bilgisine maruz kalarak, erkeklere karşı silahlanamam gerektiği duygusunu edinerek büyüdüm” (s. 104).

Nevra Bucak’ın yazdığı *Kule* (İstanbul, 1999), Cumhuriyet’in ve değerlerinin irdelendiği bir eserdir. Bucak, eserinin önsöz yerine yazdığı bölümde, “Yetmiş beş yıllık Cumhuriyetimize karşın, ülkemizin bir yazarı olarak laikliği ve hukuk devletini hâlâ korumaya çalışan bir roman ortaya çıkarmak düşündürücü, dahası acı vericidir.” demektedir. Eserde, beş kadın ve bir diplomattan oluşan bir kadro vardır. Eserde, o dönemde Türkiye’yi yöneten insanların ülkeyi karanlığa götürdükleri üzerinde durulur. Bucak, eserinin 15. sayfasında şöyle söyler: “Yetmiş beş yıldan bu yana, dünya insanları gibi uygar giyinen kadınlarımızın bir süre sonra o saçma siyah pelerini giymeyi reddedeceklerini, baş kaldıracaklarını göreceksiniz.”

Romanda ayrıca kahramanın Viyana’da kendisini yalnız hissetmesi ve yabancılık çekmesi de geniş bir şekilde incelenmiştir. Ancak, romanda işlenen büyük sorun cumhuriyet ilkelerinin yok olmaya başlaması, yeni cumhuriyet fikirlerini ortaya çıkarır. Burada da özellikle laiklik, kadın sorunu ve örtünme üzerinde durulur. Schweißgut, Bucak’ın eserinden şu cümleleri de alıntılar: “Örtünmenin kadın onurunu koruyacağına inanırdık. Aslında, kendimizi ikinci sınıf vatandaşlığına düşürdüğümüzün farkında değildik. Biz, belki Batı’nın modern yükselişine, açılıp saçılmasına karşı kapanıp bir biçimde baş kaldırarak kendimizi göstermek ya da varlığımızı kanıtlamak istiyorduk. Şimdi kendi kuyumuzu kendimizin kazdığını anlıyorum. Yanılmışız” (s. 163).

Yazar’ın eserde incelediği farklı bir roman ise Aslı Erdoğan’a aittir. Bilgisayar mühendisliği ve fizik eğitimi alan Erdoğan’ın *Kırmızı Pelerinli Kent* romanı farklı bir ülkede, yazarın da bir süre yaşadığı Brezilya’da geçer. Bu roman, bir Türk kadını olan yazarın Brezilya kültürü gibi yabancı bir kültür hakkındaki düşüncelerini ve bu kültüre uyumunu Özgür adlı kahramanın sözleri ile tanıtır. Karin Schweißgut’a göre eser okuyucuyu derin bir şekilde etkiler. Bunun sebebini ise şu şekilde anlatır: “Burada sorulması gereken, bu güçlü etkinin okur üzerinde nasıl oluştuğu ve hangi araçlarla yazarın buna ulaştığı. İlk sırada gelen bir insanı çok iyi anlatması, mesela, Portekizli bir satıcıyı, genç bir fahişeyi, açlıktan ölen birini... Ve olayları anlatımı, mesela, Özgür’ün bir büfede iş arayışını ... İkinci bir etken de yazarın seçmiş olduğu kitap biçimi olayların yazıya iyi aktarılması yazarın okuyucunun eseri daha iyi

anlamasına olanak sağlıyor. İşte bu noktada yazar Aslı Erdoğan'ın dilinin çok yönlü bir ifade şeklinin olduğunu söylemek mümkün. Kelime hazinesi çok geniş bununla birlikte Türkçe ve Portekizceden birçok terim içeriyor. Korkutucu yoksulluğa, acı, şiddet, ölüme rağmen şakacı ve alaylı bir dili vardır. ... Romanın okura ilginç etkisi belki de yazar Aslı Erdoğan'ın eseri İstanbul'da yazarken içinde bulunduğu duruma bağlıdır. Röportajlarında yazarın ölümü düşündüğünü, eseri yazdığı sırada bir hastalıkla mücadele ettiğini ve Rio'da yaşadığı bir baskından etkilendiğini söylüyor Romanın bitmesiyle rahatladığını da ekliyor" (s. 182).

Yazar, eserinin son bölümü olan 5. bölümde eserde incelenen yazarlar hakkında bilgi vermiştir. Eserde eserleri incelenen İnci Aral, Erendiz Atasü, Nevra Bucak, Aslı Erdoğan, Ayla Kutlu ve Latife Tekin'in hayat hikâyeleri ve eserleri hakkında okuyucuya bilgi sunulmuştur. Yazarlar hakkında verilen bu bibliyografik bilgi, esere büyük katkı sağlamıştır.

Bülent Gül (Ankara)

(Alındığı tarih 15 Mart 2007)

(E-Yayın tarihi 27 Mart 2007)